

(i) Printed Pages : 4 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

0	0	2	9
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	1
---	---	---	---

**B.A./B.Sc. (General) 1st Semester
(2122)**

MUSIC (Instrumental) (In all Mediums)

Paper : Theory

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 45

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, selecting **ONE** question from each unit. Unit-V is compulsory.

UNIT—I

1. Define Sangeet and also write its importance. 9
2. Define Raga and explain different Jaties of Raga. 9

UNIT—II

3. Explain any **THREE** of the following in not more than 100 words each :
 - (i) Aroh
 - (ii) Saptak
 - (iii) Swara
 - (iv) Thaata
 - (v) Alankar. 9
4. Explain Bhatkhande Swarlipi Padhati in detail. 9

UNIT—III

5. Give brief description of your own instrument. 9
6. Define Gat. Explain Maseetkhani and Razakhani Gats. 9

UNIT—IV

7. Write Razakhani Gat of Rag Bhopali. 9
8. Write the description and notation of Dadra Tal with Ekgun and Dugun Layakaries. 9

UNIT—V

9. Answer any **NINE** of the following :

- (i) Which matra is khali in Teental ?
- (ii) How many komal swars are there ?
- (iii) How many Jaties of Raga are there ? Name them.
- (iv) Write Vadi-Samvadi swars of Raga Bhopali.
- (v) How many saptaks are there ?
- (vi) Which is the Tivra Swar ?
- (vii) Define Avroh in one line.
- (viii) How many matras are there in Teental ?
- (ix) Who invented Maseetkhani Gat ?
- (x) What is the Thaata of Rag Bhopali ?
- (xi) In which tal is Razakhani Gat played ?
- (xii) Which matra is khali in Dadra tal ?

9×1=9

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- सभी में से पाँच प्रश्न करें, प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न करें।
यूनिट-V अनिवार्य है।

यूनिट-I

1. संगीत को परिभाषित कीजिए तथा इसके महत्व को भी लिखिए। 9
2. राग को परिभाषित कीजिए तथा राग की विभिन्न जातियों की व्याख्या कीजिए। 9

यूनिट-II

3. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन को अधिकतम 100 शब्दों में समझाइए :
 - (i) आरोह
 - (ii) सप्तक
 - (iii) स्वर
 - (iv) थाट
 - (v) अलंकार।9
4. भातखंडे स्वरलिपि पद्धति को विस्तार से समझाइए। 9

ਯੂਨਿਟ-III

5. अपने वाद्य यंत्र का संक्षिप्त विवरण दें। 9
6. गत को परिभाषित कीजिए। मसीतखानी और रजाखानी गतों को समझाइए। 9

ਯੂਨਿਟ-IV

7. राग भोपाली की रजाखानी गत लिखिए। 9
8. एकगुण और दुगुण लयकारियों के साथ दादरा ताल की नोटेशन और वर्णन को लिखें। 9

ਯੂਨਿਟ-V

9. निम्नलिखित में से किन्हीं नौ का उत्तर दीजिए :
(i) तीनताल में कौनसी मात्रा खाली है ?
(ii) कितने कोमल स्वर हैं ?
(iii) राग की कितनी जातियाँ होती हैं ? उनका नाम दो।
(iv) राग भोपाली के वादी-संवादी स्वर लिखिए।
(v) सप्तक कितने होते हैं ?
(vi) तीव्र स्वर कौनसा है ?
(vii) अवरोह को एक पंक्ति में परिभाषित कीजिए।
(viii) तीनताल में कितनी मात्राएँ होती हैं ?
(ix) मसीतखानी गत का आविष्कार किसने किया था ?
(x) राग भोपाली का थाट क्या है ?
(xi) रजाखानी गत किस ताल में बजाया जाता है ?
(xii) दादरा ताल में कौनसी मात्रा खाली है ? 9×1=9

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਯੂਨਿਟ-V ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵੀ ਲਿਖੋ। 9
2. ਰਾਗ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤਿੰਨ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 100 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਓ :
(i) ਅਰੋਹ
(ii) ਸਪਤਕ
(iii) ਸਵਰ
(iv) ਥਾਟ
(v) ਅਲੰਕਾਰ। 9
4. ਭਾਤਖੰਡੇ ਸਵਰਲਿਪੀ ਪੱਧਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ। 9

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਸਾਜ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਨਣ ਦਿਓ। 9
6. ਗਤ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਅਤੇ ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਰਾਗ ਭੋਪਾਲੀ ਦਾ ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ ਲਿਖੋ। 9
8. ਇਕਗੁਨ ਅਤੇ ਦੁਗੁਨ ਲੈਅਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਦਾਦਰਾ ਤਾਲ ਦੀ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਵਰਨਣ ਨੂੰ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੌਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :
(i) ਤੀਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਮਾਤਰਾ ਖਾਲੀ ਹੈ ?
(ii) ਕਿੰਨੇ ਕੋਮਲ ਸਵਰ ਹਨ ?
(iii) ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਹਨ ? ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਿਓ।
(iv) ਰਾਗ ਭੋਪਾਲੀ ਦੇ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਸਵਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੋ।
(v) ਸਪਤਕ ਕਿੰਨ ਹਨ ?
(vi) ਤੀਵਰ ਸਵਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
(vii) ਅਵਰੋਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
(viii) ਤੀਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹਨ ?
(ix) ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ ਦੀ ਖੋਜ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤੀ ?
(x) ਰਾਗ ਭੋਪਾਲੀ ਦਾ ਥਾਟ ਕੀ ਹੈ ?
(xi) ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ ਕਿਸ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
(xii) ਦਾਦਰਾ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਮਾਤਰਾ ਖਾਲੀ ਹੈ ? 9×1=9